

Frank van Splunder (a) & Evelyne van der Neut (b)

(a) Universiteit Antwerpen

(b) Hogeschool Rotterdam

Contact: frank.vansplunder@uantwerpen.be

e.j.van.der.neut@hr.nl

Taalbeleid in het hoger onderwijs: een visie op recente ontwikkelingen in Nederland en Vlaanderen

1. Inleiding

In deze bijdrage presenteert het Nederlands/Vlaams Platform Taalbeleid Hoger Onderwijs (verder: Platform Taalbeleid) een conceptvisie op het taalbeleid aan Nederlandse en Vlaamse universiteiten en hogescholen. Het betreft een visie die gebaseerd is op taalexpertise en niet op politieke of economische overwegingen. Als bottom-up taalorganisatie willen we de dialoog aangaan met andere organisaties én met de overheid om samen een breedgedragen taalbeleid in het hoger onderwijs te ontwikkelen.

2. Taalbeleid in Nederland en Vlaanderen

Taalbeleid in het hoger onderwijs is een *hot topic* in Nederland en Vlaanderen. Centraal staat de verhouding tussen het Nederlands en het Engels in een meertalige hogeschoolonderwijscontext. Zowel in Nederland als in Vlaanderen wordt gepleit voor een beter evenwicht tussen het Nederlands en het Engels. Het Engels is de *lingua franca* van de wetenschap en, in toenemende mate, de onderwijstaal in het hoger onderwijs. Bovendien trekt het hoger onderwijs steeds meer studenten aan met een andere thuistaal dan het Nederlands of het Engels, wat tot specifieke uitdagingen leidt.

Sinds de onderwijshervormingen van Bologna (1999) is Nederland uitgegroeid tot het meest ‘verengelse’ land van Europa. Momenteel worden 76% van de masterprogramma’s in Nederland in het Engels aangeboden (Wilkinson & Gabriëls 2021: 237). De verengelsing heeft Nederland internationaal op de kaart gezet als bestemming voor buitenlandse studenten, maar ook negatieve kanten komen aan het licht (zoals huisvestingsproblematiek). Het Nederlandse wetsvoorstel ‘*Internationalisering in balans*’ (2023) pleit niet alleen voor een betere balans tussen het Nederlands en het Engels, maar ook voor méér Nederlands in het hoger onderwijs.

In Vlaanderen is de verengelsing eerder beperkt gebleven, want het Nederlands is er wettelijk beschermd (Vlaamse overheid 2012). Het gebruik van ‘andere talen’ wordt beperkt (i.c. max. 50 % in initiële masteropleidingen) en rigourens bewaakt (van Splunder & Engelen 2018). Vlaanderen (en bij uitbreiding België) heeft een lange traditie van taalregulering, wat te maken heeft met de historische taalstrijd en de moeizame emancipatie van het Nederlands in België. Vandaag pleiten de Vlaamse universiteiten echter voor meer gebruik van het Engels om internationaal sterker te staan.

In de besluitvorming hebben politieke en/of economische overwegingen de overhand. Zo dient het wetsvoorstel in Nederland twee doelen: de instroom van buitenlandse studenten beter reguleren en de positie van het Nederlands verstevigen (d.w.z. als voertaal in het hoger onderwijs en op de arbeidsmarkt). Het versterken van het Nederlands is een reactie op de (te) ver doorgedreven verengelsing, maar het wetsvoorstel zorgt voor de nodige commotie bij de Nederlandse universiteiten en hogescholen. In Vlaanderen weerspiegelt het taalbeleid een politiek discours dat gericht is op de bescherming van het Nederlands tegen ‘andere talen’. Het decreet van 2012 is een ingewikkelde en kwantitatieve taalregeling voor het hoger onderwijs die weinig of geen rekening houdt met concrete behoeften van instellingen en opleidingen (van Splunder 2021; Laureys & Versluys 2022).

Het taalexpertiseperspectief is in de discussie nauwelijks vertegenwoordigd. Er wordt nog steeds te weinig aandacht besteed aan meertaligheid als meerwaarde, en taal-en-vakgeïntegreerd leren (*content and language integrated learning*, CLIL), waar in het onderzoek naar en de praktijk van taalonderwijs veel kennis over is.

3. Naar een visie op taal in het hoger onderwijs

Het Platform Taalbeleid profileert zich als een metaplatform met de volgende doelstellingen:

1. organiseren van uitwisseling tussen taalorganisaties in het hoger onderwijs (*meta-platform*);
2. contacten leggen bij (semi)overheidsorganen en belangengroepen (*beleidsbeïnvloeding*);
3. verzamelen en ontsluiten van goede praktijken in het hoger onderwijs (*kennisdeling*).

Vanuit deze doelstellingen organiseerde het Platform Taalbeleid op 22 maart 2024 een werkdag over taalbeleid aan Nederlandse en Vlaamse instellingen voor hoger onderwijs. Daarvoor waren vertegenwoordigers van de volgende taalorganisaties uitgenodigd: Forum Taalbeleid en Taalondersteuning Hoger Onderwijs, Vereniging Interuniversitair Overleg Taalbeheersing (VIOT), Nederlandse en Vlaamse Universitaire Talencentra

(NUT), Netwerk Academische Communicatieve Vaardigheden (NACV), het Vlaams Talenplatform en de Taalunie. Onder de deelnemers waren ook twee sprekers en enkele experts. In totaal waren er 19 deelnemers live aanwezig, aangevuld met 34 online deelnemers. Het overleg bestond uit twee delen:

1. Een presentatie van twee belangrijke taalbeleidsdocumenten:
  - Het Nederlandse wetsvoorstel ‘Internationalisering in Balans’ (spreker: Carel Jansen)
  - Het Vlaamse KVAB-standpunt ‘*Language Matters*’ (spreker: Godelieve Laureys)
2. Een workshop (voor de live deelnemers), gebaseerd op de vier kernthema’s uit de beleidsteksten:
  - autonomie;
  - meertaligheid;
  - kwaliteitsbewaking;
  - taalvaardigheid.

Het wetsvoorstel ‘Internationalisering in Balans’ kwam tot stand na een internetconsultatie waarin onder andere het Platform Taalbeleid en andere taalorganisaties commentaar leverden, en ook de visie van de Taalunie werd betrokken in het proces. Dit is een goed voorbeeld van samenwerking tussen top-down- en bottom-up-taalbeleid, al is de toekomst van het wetsvoorstel momenteel onzeker.

Het standpunt van de KVAB (Koninklijke Vlaamse Academie van België), ‘*Language Matters*’, is een pleidooi voor een meer kwalitatieve benadering van taalbeleid. Het pleit voor aanpassingen van het decreet van 2012, dat top-down werd ingevoerd en dat tot veel ongenoegen in de academische wereld heeft geleid. De KVAB pleit voor een tweesporenbeleid (Nederlands en Engels), met daarnaast ook aandacht voor andere talen. Ze onderstreept daarbij de noodzaak van een expliciet taalbeleid op het niveau van de instellingen.

Tijdens de workshop werden de kernthema’s en de belangrijkste stellingen van beide beleidsteksten besproken. In beide teksten staat de *autonomie* van de instellingen centraal. De overheid heeft een belangrijke monitorende functie, maar instellingen dienen hun taalbeleid zelfstandig uit te werken, op basis van specifieke (opleidings-)behoeften. Samenwerking en vertrouwen tussen de verschillende stakeholders is hierbij van cruciaal belang. *Meertaligheid* houdt in dat instellingen niet alleen moeten inzetten op het Nederlands en het Engels, maar ook andere talen een plaats moeten geven. De taalkeuze hangt af van de context en dient pragmatisch te worden opgevat. *Kwaliteitsbewaking* heeft te maken met de kwaliteit van het onderwijs, maar ook met de kwaliteit van de taal die in het onderwijs wordt gebruikt. Wie doceert of studeert in een bepaalde taal moet die taal goed beheersen. De *taalvaardigheid* van docenten en studenten is dan ook van cruciaal belang. Instellingen dienen de nodige faciliteiten aan

te bieden voor docenten en studenten (bv. doceren in het Engels, begeleiding bij het schrijven van verslagen, enz.).

4. Conclusie

De belangrijkste conclusie van de werkdag was dat onderwijsbeleid maatwerk is. De belangrijkste aspecten hiervan zijn de autonomie van de instellingen, een pragmatisch gebruik van het Nederlands en/of het Engels in een meertalige context en expliciete taalondersteuning, zodat studenten, docenten en andere medewerkers talig sterk staan om effectief te kunnen functioneren in een onderwijs- en werkcontext.

Op de HSN-conferentie presenteert het Platform Taalbeleid zijn visie in wording en gaan we in op de kernthema's en de stellingen uit de beleidsdocumenten. We vragen van de deelnemers een actieve bijdrage in de discussie. Het is de bedoeling om de visie verder te ontwikkelen en voor te leggen aan de andere stakeholders om te komen tot een breed gedragen en op taalexpertise gebaseerde visie op taalbeleid in het hoger onderwijs.

Referenties

- Laureys, G. & K. Versluys (2022). 'Language Matters. Taalgebruik en taalbeleid aan de Vlaamse universiteiten'. In: *KVAB Standpunten 75*. Online raadpleegbaar op: https://kvab.be/sites/default/rest/blobs/3676/mw_language_matters.pdf.
- Ministerie van OCW (2023). 'Wetsvoorstel Internationalisering in Balans'. Online raadpleegbaar op: <https://www.internetconsultatie.nl/internationaliseringho/b1>.
- Van Splunder, F. (2021). 'Higher Education in Flanders: English as the 'other' language'. In: R. Gabriëls & R. Wilkinson (eds.) *The Englishization of Higher Education in Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press, p. 37-56.
- Van Splunder, F. & C. Engelen (2018). 'Ruimte voor creatieve oplossingen. Taal in het Vlaamse hoger onderwijs: beleid en praktijk'. In: *Th&ma. Tijdschrift voor hoger onderwijs en management*, 25 (3), p. 19-23.
- Vlaamse overheid (2012). 'Decreet betreffende de integratie van de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten'. Online raadpleegbaar op: <https://codex.vlaanderen.be/portals/codex/documenten/1022449.html>.
- Wilkinson, R. & R. Gabriëls (2021). 'Englishization of Dutch higher education'. In: R. Gabriëls & R. Wilkinson (eds.) *The Englishization of Higher Education in Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press, p. 37-56.